

Karin Boye befriad från helgonglorian

Hon skrev roliga brev, hade stark livsaptit och ett aktivt kärleksliv med både kvinnor och män. Två nya böcker lyfter, oberoende av varandra, sorgfloreten från Karin Boye och ger henne liv - ett passionerat.

1932 åker Karin Boye till Berlin. Den officiella anledningen är att hon ska gå i psykoanalys hos en doktor Schindler och, bland annat, bli botad från sina "homosexuella besvär". Samtidigt har Berlin just den öppenhet och det gayliv som Sverige och Stockholm saknar.

Jag brukar säga att hon stod mellan två eldar, för i Berlin hade hon ju det liv hon hade längtat efter, det måste ha varit väldigt påfrestande att försöka välja bort det, säger Pia-Kristina Garde, som utifrån sitt eget privata intresse ägnat sig åt biografisk Boyeforskning under större delen av sitt vuxna liv.

"Jag måste vara ovanligt sinnlig", skrev Boye i sina anteckningar. Hon vill inte bli botad, klagar doktor Schindler i samtal med en av den svenska poeters manliga älskare, Spektrum-redaktören Josef Riwkin, som kommit på besök till Berlin. I stället byter hon psykoanalytiker och tar ock-

FEST I BERLIN. Karin Boye (mitten) och hennes vänner på en så kallad Baumblüte-fest i Berlin 1932. FOTO: ELLERSTRÖMS FÖRLAG

så chansen att träffa kvinnor på ett sätt som hon inte gjort tidigare. Bland hennes nya vänner finns Margot Hanel, den kvinna som skulle bli hennes sambo i Stockholm.

Radikal författare

Utvecklingen går att följa i *Karin Boye - okända brev och berättelser* som är Pia-Kristina Gardes andra dokumentära bok om Boye. Redan med sin första, fotoboken *Karin Boye och människorna kring henne*, gav eld-själen Garde en mer komplex bild av en på många sätt radikal författare som efter sitt självmord reducerats till tragisk, och vars diktning i stor utsträckning förknippats med knoppbrusteri och ungdomlig smärta.

Det som är kul med den här boken är att man får se hennes humor i breven, och att ingen ber om ursäkt för hennes sexualitet. Jag har inte hittat någonstans att hon gör det själv. Skäms gör hon över andra saker.

"Låt oss vara omoraliska i gott kamratskap, det är då skönt att man inte är ensam" skriver Boye i ett brev till Victor Svanberg, hennes tidigare lärare, vän och älskare, tillika bisexuell. Garde intervjuade honom långt nere bland hyllorna i Kungliga biblioteket. Svanberg, mån om relationen till sin fru, var först motsträvig och ville inte att någon skulle höra.

Det fiktiva greppet

Medan Garde skriver dokumentärt tar författaren Jessi-

ca Kolterjahn i stället det fiktiva greppet. *Den bästa dagen är en dag av törst* heter hennes roman om Karin Boyes omvälvande år i Berlin.

Några månader innan den blir lokalt nazisthögkvarter låter Jessica Kolterjahn Boye gästa den historiska gayklubben Eldorado, spelplats för Christopher Isherwoods roman *Farväl till Berlin*, förlagan till filmen *Cabaret*.

Isherwood och Boye var verkligen i Berlin samtidigt, och även om Jessica Kolterjahn skrivit vad hon kallar en litterär fantasi har hon vinnlagt sig om att göra noggrann research. Hon har bland annat läst Boyes brev och vävt in hennes språk: Jag tyckte det var viktigt att ha med hennes röst i boken eftersom det är en jagroman, det är mitt och hennes språk.

Nästan alla människor i romanen är framskrivna utifrån Karin Boyes verkliga liv i Berlin. Även romanens pojkkädda grekinna är baserad på den kvinnliga gigolero som den svenska poeten lärde känna. I Kolterjahns fiktion är det tillsammans med henne som Boye blir sexuellt förlöst.

Karin Boye förförde både män och kvinnor, jag blev lite lycklig av det, av att hon var så stark, säger Jessi-

ca Kolterjahn som själv har fått en helt ny bild av henne.

Ibland kände hon att hon hade en manlig kraft, och det hade nog något att göra med att kvinnor inte fick vara så driftiga på den tiden, det där finns ju fortfarande kvar i dag.

Erotiskt hittepå

Men får man då verkligen göra så här mot Karin Boye? Får man skriva in erotiska hittepåscener i en stor författares liv?

Det här är en litterär fantasi och om man inte tar ut svängarna blir det väldigt tråkigt. Det är också min roman, det är jag som skriver och jag står för vartenda ord, säger Jessica Kolterjahn, som hoppas att fler ska upptäcka Karin Boye och hennes verk.

Hon är fantastisk, *Kalloscain* och *Kris* är milstolpar i svensk litteratur, likaså hennes dikter.

Vad säger då Boyekännarna?

Pia-Kristina Garde protesterar inte mot det litterära greppet, men vågar ändå inte se varken Boye eller Margot Hanel som huvudpersoner i en roman. De står henne för nära.

Just jag kanske inte behöver läsa den, säger hon.
Erika Josefsson

FAKTA | KARIN BOYE

Född: 1900 i Göteborg, äldsta barnet till tjänstemannen Fritz Boye och hans fru Signe.

Studier: Efter folkskolläroexamen grekiska, nordiska språk och litteraturvetenskap i Uppsala.

Karriär: Debuterade 1922 med diktsamlingen *Moln*, därefter *Gömda land* 1924 och *Härdarna* 1927. 1931 startade hon tidskriften Spektrum tillsammans med

bland andra Josef Riwkin. Roman debuterade med *Astarte*, en collageroman om hur det kapitalistiska samhället sätter ytan och konsumtionen främst. Den självbiografiska romen *Kris* kom 1934 och framtidsdystopiska *Kalloscain* 1940. I den tar Boye tydligt avstånd för all sorts totalitär makt. Under ett besök i det ockuperade Köpenhamn blev hon särskilt ombedd att läsa ur romanen

som sålde slut överallt dagen därpå. 1935 kom hennes sista diktsamling, *För trädets skull*. *De sju dödssynderna* utgavs postumt 1941.

Privatliv: Mellan 1929 och 1934 gift med Leif Björk. Hade flera andra relationer, med bland andra Gunnel Bergström, Gunnar Ekelöfs första hustru som lämnade Ekelöf för Boye. Levde de sista åren tillsammans med tyskjudis-

ka Margot Hanel som flyttade till Sverige för Karin Boyes skull.

Död: Tog en överdos sömmedel och hittades död utanför Alingsås i april 1941. Dit reste hon för att besöka och vårda sin vän från ungdomen, Anita Nathorst, som insjuknat i cancer.

Källor: Litteraturbanken, Karinboye.se, Pia-Kristina Garde.

FAKTA | BOYEBOOMEN

Nyutgåvor plus nya verk om Karin Boye: *Karin Boye - okända brev och berättelser* av Pia-Kristina Garde. *Den bästa dagen är en dag av törst* av Jessica Kolterjahn. *Kalloscain* av Karin Boye. *Astarte* av Karin Boye. *Min hud är full av fjärlar*, skiva med Katarina Hellbergs egna tonsättningar av Karin Boye.

DEBUT. Författarinnan Karin Boye

Annorlunda orkester på förskolebesök

Norrbotten NEO som precis inlett ett samarbete med Konserthuset i Stockholm befinner sig just nu på länsturné med barnföreställningen *Hur många toner ryms i ett rum*. Kjell Peder Johansson står för manus och regi.

Det är helt otroligt att jobba med så skickliga musiker. De är bäst på sina res-

pektive instrument och det finns ingen gräns för vad de kan göra, säger han.

Kjell Peder Johansson har för många år sedan jobbat tillsammans med kammarensemblen då inom ramen för ett bygdegårdsprojekt där de bjöd på musikaliska verk.

Jag fick förfrågan om att hjälpa till med en barnproduktion, träffade Norrbotten

NEO och frågade dem vilken musik de ville spela. Det blev allt från Vivaldi och Mozart till mer nutida musik som jag byggt ut med en historia, säger han.

Musiken i fokus

För det är musiken som är i fokus under den 35-40 minuter långa föreställningen.

Det handlar om att barn ska få höra häftig musik.

Skådespeleriet är underordnat, menar han.

I korthet handlar föreställningen om en orkester med sex musiker från olika länder som av en slump träffas på ett tåg som frusit fast i ödemarken. Och eftersom de kommer från många olika länder förstår de inte varandra förrän de börjar spela musik, för det musikaliska språket har de gemensamt.

Här finns också den odräglige Tage Taktlös som gör sig själv till dirigent och dessutom tar åt sig all ära, för orkestern gör givetvis succé i hela Sverige.

Revolution

Men till slut gör konduktören Sören som spelas av slagverkaren Daniel Saur revolution mot förtryckaren genom att gömma Tage

Taktlös toner i en soptunna. Skrotet i soptunnan bildar sedan ett grafiskt partitur som barnen är med och skapar, en sorts interaktivitet.

Föreställningen ges för barn i förskoleåldern. Den kanske mest krävande publik du kan ha, menar Kjell Peder Johansson.

Barn är inte artiga. Det måste fungera. Ärligt är jag aldrig så nervös som när jag